

М. М. Коцупатрий, зав. кафедри обліку, аналізу та аудиту в АПК, канд. екон. наук, професор ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана»

ОРГАНІЗАЦІЙНІ АСПЕКТИ УДОСКОНАЛЕННЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ НА СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

Агропромисловий комплекс України відіграє важливу роль у суспільному виробництві і його пріоритетний розвиток є важливою передумовою для виходу з кризи всієї економіки країни та забезпечення її продовольчої безпеки.

Аграрний сектор як базова складова національної економіки покликаний відіграти провідну роль у забезпеченні сталого соціально-економічного розвитку України.

Належне інформаційне забезпечення дасть можливість аграрному сектору економіки сприяти інвестиційній привабливості сільськогосподарських підприємств і сільських територій та підвищенню їх конкурентоспроможності.

Функціонування в сільському господарстві різних організаційно-правових форм господарювання з різними формами власності вимагає особливих організаційних заходів щодо управління бухгалтерським обліком у галузі. Це пов'язано, в першу чергу, з біологічною складовою господарського процесу в сільському господарстві, а також соціальною складовою і суспільною значимістю сільськогосподарського виробництва та розвитку сільських територій.

Важливе значення для належної організації бухгалтерського обліку мають національні стандарти бухгалтерського обліку, які враховують принципи і методикку міжнародних стандартів бухгалтерського обліку (фінансової звітності). Перегляд і удосконалення міжнародних стандартів вимагає постійного удосконалення й уточнення національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку, що суттєво впливає на організацію роботи бухгалтерських служб аграрних підприємств.

Ми не поділяємо точки зору тих економістів і вчених, які пропонують розробити і затвердити для сільськогосподарських підприємств галузеві стандарти бухгалтерського обліку. Ця пропо-

зиція поверне бухгалтерський облік на початок 80-х років минулого століття, коли кожна галузь економіки бувшого СРСР мала свій план рахунків бухгалтерського обліку та інструкцію щодо його застосування.

Практика підтвердила правильність застосування єдиних національних стандартів бухгалтерського обліку для всіх господарюючих суб'єктів у 2000—2008 роках. Галузеві особливості в обліку повинні регулюватися відповідними методичними рекомендаціями.

Головним напрямом удосконалення обліку на аграрних підприємствах є розробка і впровадження в практику моделі взаємодії системи бухгалтерського і статистичного обліку та оподаткування, тобто фінансова, податкова, статистична, статистична та інші види звітності повинні ґрунтуватися на даних бухгалтерського обліку, як це передбачено Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні». Це насамперед стосується уніфікації інформації про витрати, доходи та фінансові результати.

Нагальною є також проблема відображення в бухгалтерському обліку процесів, пов'язаних з використанням земельного та біологічного капіталу як природних ресурсів, національного багатства та господарського активу сільськогосподарських підприємств.

Значної уваги потребує розробка системи внутрішньогосподарського (управлінського) обліку в сільськогосподарських підприємствах у зв'язку із запровадженням П(С)БО 30 «Біологічні активи», а також методики обліку витрат операційної діяльності підприємств за економічними елементами.

Питанню удосконалення форм бухгалтерського обліку, на жаль, не надається до цього часу належної уваги, воно розглядається як технічне, другорядне. Рациональна побудова облікових реєстрів має особливу актуальність, оскільки комп'ютеризація облікових робіт в аграрних підприємствах перебуває лише на початковому етапі і її широке застосування можна розглядати лише як перспективу. Між тим, належна побудова облікових реєстрів може забезпечити одержання відповідних показників безпосередньо за даними поточного обліку.

Система облікових реєстрів та Методичні рекомендації з організації та ведення бухгалтерського обліку за журнально-ордерною формою на підприємствах агропромислового комплексу затверджена наказом Міністерства аграрної політики ще 7 березня 2001 року. За період їх застосування відбулися значні

зміни в організації бухгалтерського обліку, введені в дію нові положення (стандарти) бухгалтерського обліку. Тому, на сьогодні в аграрних підприємствах виникли нагальні питання щодо вдосконалення облікових реєстрів журнально-ордерної форми, особливо для відображення витрат, доходів та результатів діяльності.

Найбільш прогресивною є форма ведення бухгалтерського обліку із застосуванням комп'ютерних технологій. Для підприємств аграрного спрямування необхідний спеціалізований вид комп'ютерних технологій обліку, який би відображав технологічні особливості галузі (значна номенклатура об'єктів обліку витрат, біологічні активи рослинного і тваринного походження, внутрішньогосподарське виробниче споживання виробленої продукції тощо). Тому лише незначна кількість середніх та великих сільськогосподарських підприємств перейшла на комплексну комп'ютеризацію облікових і звітних процесів. Із 43 тисяч фермерських господарств країни лише невелика частка застосовує комп'ютеризований облік.

Незважаючи на те, що фермерських товариств в Україні налічується понад 43 тисячі, Міністерство аграрної політики недостатньо надає їм методологічну допомогу в організації бухгалтерського обліку і забезпеченні нормативно-правовими актами. Розроблені ще в 2001 році Методичні рекомендації з організації та ведення бухгалтерського обліку в селянських (фермерських) господарствах не відповідають сучасному стану розвитку економіки цих господарств і навіть законодавчій базі. Потребують вдосконалення спрощений план рахунків бухгалтерського обліку та облікові реєстри для фермерських господарств.

Документування господарських операцій відіграє основну, а інколи і головну роль у достовірному і своєчасному відображенні діяльності підприємства в системі бухгалтерського обліку. З оформлення первинних документів власне і починається бухгалтерський облік. Типові форми первинних документів, що застосовують аграрні підприємства, затверджуються Держкомстатом України, а спеціалізовані — Міністерством аграрної політики України. У 2007—2008 роках Міністерство аграрної політики провело значну роботу щодо розробки і затвердження форм спеціалізованих первинних документів з обліку необоротних активів, запасів та біологічних активів.

Важливим, але не останнім питанням вдосконалення організації обліку на підприємствах АПК є рівень кваліфікації облі-

ково-аналітичних працівників та система її підвищення. На підприємствах державного сектора економіки законодавчо запроваджена система підвищення кваліфікації працівників обліково-аналітичних служб. Зважаючи на те, що переважна більшість аграрних підприємств є приватної форми власності, працівники бухгалтерії цих підприємств не включені у систему періодичного підвищення кваліфікації. Значний внесок у вирішення цієї проблеми повинен вкласти Інститут обліку і фінансів, створений при Федерації аудиторів, бухгалтерів і фінансистів АПК України, та Науково-методична рада з питань бухгалтерського обліку та фінансів при Міністерстві аграрної політики України.

Ми не поділяємо точку зору тих економістів, які пропонують запровадити суцільну сертифікацію бухгалтерських працівників, причому на засадах міжнародних програм САР — СІРА та АССА, а також української — САРА.

Потребує покращення організація інформаційно-консультаційного забезпечення роботи бухгалтерів на підприємствах АПК через випуск спеціалізованих періодичних видань, функціонування бухгалтерських порталів на сайті Міністерства аграрної політики України та роботу дорадчих служб галузі.

Вирішення вищевказаних та інших проблем з удосконалення та розвитку бухгалтерського обліку в сільськогосподарських підприємствах має здійснити Концепція розвитку бухгалтерського обліку в аграрному секторі економіки України, яка розглянута і схвалена на бюро Президії Української академії аграрних наук та IV Міжнародною науково-практичною конференцією, проведеною 19—20 вересня 2008 року на базі ННЦ «Інститут аграрної економіки».

Список використаних джерел

1. Методичні рекомендації з планування, обліку та калькулювання собівартості продукції (робіт, послуг) сільськогосподарських підприємств, затверджені Міністерством аграрної політики України від 18.05.2001 р. № 132.
2. П(С)БО 30 «Біологічні активи».
3. П(С)БО 16 «Витрати».
4. Концепція розвитку бухгалтерського обліку в аграрному секторі економіки України (проект) / Облік і фінанси АПК. — 2008. — № 3. — С. 82—89.